

Research Article
(Araştırma Makalesi)

Görkem ÖRÜK 0000-0003-3767-0537

Siirt Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi
Bölümü, Siirt

Corresponding author: gorkem.ozturk@siirt.edu.tr

Anahtar Kelimeler: Hayvansal ürün,
bağımlılık katsayısı, khi-kare analizi,
tüketim alışkanlığı.

Keywords: Livestock products,
contingency coefficient, chi square
analysis, consumption habit.

J. Anim. Prod., 2021, 62 (2): 45-51

<https://doi.org/10.29185/hayuretim.756763>

Üniversite Öğrencilerinin Hayvansal Ürün Tüketim Alışkanlıkları: Siirt Üniversitesi Örneği

Livestock Product Consumption of University Students:
The Case of Siirt University

Alınış (Received): 23.06.2020

Kabul tarihi (Accepted): 25.12.2020

ÖZ

Amaç: Bu araştırma, öğrencilerin sosyo-ekonomik ve demografik özelliklerini ortaya koymak ve hayvansal ürün tüketimlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Materyal ve Metot: Araştırmanın ana materyalini, Siirt Üniversitesi Veteriner Fakültesinde okuyan öğrencilerinden anket yoluyla elde edilen birincil veriler oluşturmaktadır. Araştırmada 95 güven aralığı ve %10 hata payı esas alınarak oransal örnekleme ile 78 öğrenci kapsama alınmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin ailelerinin ortalama aylık hayvansal ürün harcaması 660.95 TL, öğrencilerin aylık hayvansal ürün harcaması ise 198.26 TL olarak bulunmuştur. Öğrencilerin aylık 1.14 kg kırmızı et, 1.80 kg tavuk eti, 0.87 kg balık eti, 2.38 lt süt ve 38 adet yumurta tükettikleri saptanmıştır. Öğrencilerin hayvansal ürün satın alırken en fazla dikkate aldıkları faktörler, sırasıyla hijyen, tazelik ve ürünün kokusudur. Kadınlarda yumurta tüketiminin daha fazla olduğu ve ailelerin gelir düzeyi arttıkça öğrencilerin aylık kırmızı et ve yumurta tüketiminin arttığı bulunmuştur.

Sonuç: Araştırmada elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin hayvansal ürün tüketimleri yeterli değildir ve tüketim miktarı gelir düzeyine bağlı olarak değişmektedir. Hayvansal ürünlerin fiyatlarının düşürülmesi öğrencilerin hayvansal ürün tüketimlerinin artmasını sağlayacaktır. Bu bağlamda üretim maliyetlerinde oldukça büyük pay alan yem masraflarını azaltıcı adımlar atılmalıdır. Hayvansal ürün satışında hijyen, tazelik konularına daha çok dikkat edilmesi gerekmektedir.

ABSTRACT

Objective: This research was conducted to reveal the socio-economic and demographic characteristics of the students and to determine their consumption of animal products.

Material and Methods: The main material of the research is the primary data obtained from the students studying at Veterinary Faculty of Siirt University. In the research, according to the proportional sampling method, with a 95% confidence interval and 10% error margin, the required sample size was found as 78.

Results: The average monthly livestock product expenditure of families of students is 660.95 TL, and monthly livestock product expenditure of students is 198.26 TL. It was determined that students consumed 1.14 kg of red meat, 1.80 kg of chicken meat, 0.87 kg of fish meat, 2.38 litres of milk and 38 eggs. The factors that students consider most when purchasing livestock products are hygiene, freshness and smell of the product, respectively. It was found that the consumption of eggs is higher in women and the monthly consumption of red meat and eggs increases as the income level of families increases.

Conclusion: According to the results obtained in the research, consumption of livestock products of students is not sufficient and the amount of consumption varies depending on the income level. Reducing the prices of livestock products will increase the consumption of livestock products for students. In this context, steps should be taken to reduce feed costs, which have a large share in production costs. In the sale of livestock products, more attention should be paid to hygiene and freshness.

GİRİŞ

İnsanların en temel ihtiyaçlarından biri beslenmedir. Beslenme, insanın büyüme, gelişme, sağlıklı ve üretken olarak uzun süre yaşaması için gerekli olan besin öğelerini yeterli miktarlarda alıp vücudunda

kullanmasıdır. Besinlerin yapısında bulunan besin öğelerinin herhangi biri alınmadığında veya gereğinden az ya da çok alındığında, büyüme ve gelişmenin etkilendiği ve sağlığın bozulduğu bilinmektedir

(Baysal, 2019). Yetişkin insan vücudunun ortalama %16'sı proteinden oluşur. Proteinler büyüme ve gelişme ile doku ve organlardaki hücrelerin yenilenmeleri için kullanılır. Ayrıca bağışıklık sistemi ile vücuttaki işlemlerin düzenlenmesinde yer alan hormonlar ve enzimler için gerekli öğelerdir. Günlük diyetle enerjinin %10-20'sinin proteinlerden gelmesi önerilir (Tüber, 2015). Vücut tarafından sentezlenemeyen esansiyel olarak kabul edilen amino asitleri içeren protein kaynakları biyolojik değeri yüksek proteinlerdir. Bu grup içerisinde yer alan hayvansal kaynaklı proteinler biyoyararlılığı yüksek protein kaynakları sınıfında yer almaktadırlar. Proteinlerin özelliği ve önemi içerdiği ana maddelerden değil, kendisini oluşturan amino asitlerin çeşit ve miktarından, esansiyel olup olmamasından kaynaklanmaktadır. Bu sebeple günlük protein alımının en az 1/3'ünün hayvansal kaynaklı olması gerektiği bilinmektedir (%33) (Özcan ve Baysal, 2016). Diğer taraftan, hayvansal ürün tüketim düzeyi, ülkelerin gelişmişlik göstergesi olarak ele alınmaktadır. Bunun nedeni; et, süt, yumurta gibi hayvansal proteinli gıdaların insan beslenmesindeki önemidir. Yumurta, kümes hayvanı üretiminin en büyük ürünlerinden biridir, insan için besleyici ve eksiksiz gıdalardan biridir (Gökdoğan ve Baran, 2019). Gelişmekte olan ülkelerde sosyal ve ekonomik gelişmelerine paralel olarak hayvansal ürün tüketim yapısı değişmekle birlikte tüketim miktarları giderek artmaktadır (Kan ve Direk, 2005). 2011-2013 dönemi ortalama günlük kişi başı hayvansal kaynaklı protein tüketimi Türkiye'de 34 gr olup dünya ortalamasının (31 gr) biraz üzerinde ancak gelişmiş ülkelerden oldukça altındadır. 2011-2013 dönemi ortalama günlük kişi başı hayvansal kaynaklı protein tüketimi İzlanda'da 96 gr, Maldivler 'de 82 gr, Hollanda'da 74 gr, İsveç'te 70 gr, Fransa'da 69 gr, ABD'de 69 gr, İngiltere'de 58 gr'dır. (FAO, 2013).

Türkiye'de hayvansal ürün tüketim davranışları konusunda yapılmış bir çok çalışma bulunmaktadır (Armağan ve Özdoğan, 2005; Karlı ve Bilgiç, 2007; Mızrak ve ark., 2012; Tüzemen, 2012; Yılmaz ve ark., 2012; Karakaya ve Akbay, 2013; Kızılaslan ve Nalinci, 2013; Karakaya ve İnci, 2014; Ercan ve Şahin, 2016; Tümer ve ark., 2016; Özyürek ve ark., 2019) Literatür incelendiğinde bireylerin tüketim davranışlarının bölgelere, demografik özelliklere ve gelir düzeyi gibi birçok faktöre göre değiştiği gözlemlenmektedir.

Hayvanların sağlıklarının korunması, hastalıklarının tedavisi, hayvansal ürünlerin niteliğinin ve insan sağlığına uygunluğunun kontrolünün sağlanması konularında öğrenim gören Veteriner Fakültesi öğrencilerinin hayvansal ürünlere yönelik tüketim

tercihlerinin belirlenmesi oldukça önemlidir. Bu çalışmada Siirt Üniversitesi Veterinerlik Fakültesi öğrencilerinin hayvansal ürün tüketim alışkanlıklarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL VE METOT

Materyal

Araştırmanın ana materyalini Siirt Üniversitesi Veteriner Fakültesi öğrencilerinden yüz yüze anket yöntemiyle elde edilen birincil veriler oluşturmaktadır. Ayrıca çalışmada konu ile ilgili yapılmış daha önceki makale, tez, rapor gibi ikincil verilerden de yararlanılmıştır.

Metot

Araştırmada görüşülecek öğrenci sayısının belirlenmesinde aşağıdaki oransal örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Newbold, 1995).

$$n = \frac{Np(1-p)}{(N-1)\sigma^2_{px} + p(1-p)}$$

Formülde;

n = Örnek hacmi

N = Siirt Üniversitesi Veteriner Fakültesi toplam öğrenci sayısı

p = Öğrenci sayısının oranı (Maksimum örnek hacmi için 0.5 alınmıştır)

σ^2_{px} = Oranın varyansıdır.

Araştırmada %95 güven aralığı ile %10 hata payı esas alınarak hesaplama yapılmış ve kapsama alınacak öğrenci sayısı 78 olarak saptanmıştır.

Toplanan verilerin analizinde, öncelikle öğrencilerin demografik ve sosyo-ekonomik özellikleri ortaya konulmuş, daha sonra hayvansal ürün tüketim miktarları analiz edilmiştir. Bu aşamada aritmetik ortalama ve yüzde hesaplamaları yapılmış, sonuçlar çizelgeler halinde düzenlenmiş ve yorumlanmıştır.

Araştırmada hayvansal ürün tüketimi ile demografik özellikler farklılığının olup olmadığı, Khi-Kare bağımsızlık testi ile ortaya konulmuştur. Khi-Kare testi ile ölçümlenen değişkenler arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu durumda ise; ilişkinin ne oranda güçlü olduğunu test etmek için bağımlılık katsayısı kullanılmıştır. Bağımlılık katsayısı 0-1 arasında değer almaktadır ve 1'e yaklaştıkça ilişkinin oranı güçlenmektedir (Düzgüneş, 1983). Nitekim bağımlılık katsayısından birçok çalışmada yararlanılmıştır (Kızılaslan ve Gülaç, 2012; Kızılaslan ve Nalinci, 2013; Hanedar ve ark., 2015; Saygın ve Demirbaş, 2019).

BULGULAR VE TARTIŞMA

Anket yapılan öğrencilerin %70.51'inin erkek, %38.46'sının 3. sınıf, %47.44'ünün ailesinin il merkezinde yaşadığı, %39.74'ünün 501-1000 TL arasında aylık gelire sahip olduğu, %33.33'ünün ailesinin aylık gelirinin 3500'den az olduğu, %23.08'i annesinin lise mezunu, % 32.05'inin babasının lise mezunu olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin ortalama yaşı 20.99'dur. Öğrencilerin ailelerinin ortalama aylık geliri 5893.06 TL, öğrencilerin ortalama aylık geliri ise 907.75 olarak saptanmıştır. Öğrencilerin ortalama aylık geliri öğrencilerden bazılarının çalışması nedeniyle yüksek çıkmıştır. Öğrencilerin ailelerinin ortalama aylık hayvansal ürün harcaması 660.95 TL, öğrencilerin aylık hayvansal ürün harcaması ise 198.26 TL olarak bulunmuştur (Çizelge 1).

Çizelge 1. Öğrencilerin Demografik Özellikleri
Table 1. Demographic Characteristics of Students

Özellikler	Sayı	%
Cinsiyet		
Kadın	23	29.49
Erkek	55	70.51
Ortalama yaş		20.99
Sınıf		
1.sınıf	23	29.49
2.sınıf	15	19.23
3.sınıf	30	38.46
4.sınıf	10	12.82
Ailenin yaşadığı yer		
İl merkezi	37	47.44
İlçe merkezi	31	39.74
Köy/Kasaba	10	12.82
Öğrencinin aylık geliri (TL)		
≤100 TL	14	17.95
101-500	11	14.10
501-1000	31	39.74
≥1001	15	19.23
Cevap Vermeyen	7	8.97
Ortalama öğrenci aylık geliri (TL)		907.75
Ailenin aylık geliri (TL)		
≤3500	26	33.33
3501-5000	22	28.20
≥ 5001	24	30.77
Cevap Vermeyen	6	7.69
Ortalama aile aylık geliri (TL)		5893.06
Ortalama ailenin aylık hayvansal ürün harcaması (TL)		660.95
Ortalama öğrencinin aylık hayvansal ürün harcaması (TL)		198.26
Anne eğitim düzeyi		
Okur-yazar değil	6	7.69
Okur-yazar	10	12.82
İlkokul	16	20.51
Ortaokul	18	23.08
Lise	18	23.08
Yükseköğretim	10	12.82
Baba eğitim düzeyi		
Okur-yazar değil	4	5.13
Okur-yazar	6	7.69
İlkokul	12	15.38
Ortaokul	10	12.82
Lise	25	32.05
Yükseköğretim	21	26.92

Öğrencilerin hayvansal ürün tüketim düzeylerine ilişkin bilgiler Çizelge 2'de verilmiştir. Buna göre

öğrencilerin aylık 1.14 kg kırmızı et, 1.80 kg tavuk eti, 0.87 kg balık eti, 2.38 lt süt ve 38 adet yumurta tükettikleri saptanmıştır. Çizelge incelendiğinde öğrencilerin %44.87'sinin aylık 501-1500 gr arası kırmızı et tükettiği görülmektedir. Taşkın ve ark (2020) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin %47.4'ünün haftalık 250 gramın altında kırmızı et tükettiği bildirilmiştir. Araştırmada öğrencilerin aylık tavuk eti tüketimleri incelendiğinde %56.41'inin 1000 gr'ın altında, %29.49'unun 2001 gr ve üzerinde, %14.10'unun ise 1001-2000 gr arasında tavuk eti tükettiği bulunmuştur (Çizelge 2). Artvin Çoruh Üniversitesi'nde yapılan bir araştırmada öğrencilerin haftalık 1.3 kg tavuk eti tükettiği bildirilmiştir (İskender ve ark., 2015).

Çizelge 2. Öğrencilerin hayvansal ürün tüketimleri

Table 2. Animal Products Consumption of Students

Hayvansal ürünler	Sayı	%
Kırmızı Et Tüketimi (gr)		
≤500	22	28.21
501-1500	35	44.87
≥ 1501	21	26.92
Ortalama aylık kırmızı et tüketimi (gr)		1139.62
Tavuk Eti Tüketimi (gr)		
≤1000	44	56.41
1001-2000	11	14.10
≥ 2001	23	29.49
Ortalama aylık tavuk eti tüketimi (gr)		1795.51
Balık Eti Tüketimi (gr)		
≤500	39	50.00
501-1500	24	30.77
≥ 1501	15	19.23
Ortalama aylık balık eti tüketimi (gr)		874.36
Süt Tüketimi (Lt)		
≤1	28	35.90
1.1-2	21	26.92
2.1-3	10	12.82
≥ 3.1	19	24.36
Ortalama aylık süt tüketimi (lt)		2.38
Yoğurt Tüketimi (gr)		
≤1000	28	35.90
1001-2000	25	32.05
≥ 2001	25	32.05
Ortalama aylık yoğurt tüketimi (gr)		2700.64
Peynir Tüketimi (gr)		
≤500	28	35.90
501-1500	26	33.33
≥ 1501	24	30.77
Ortalama aylık peynir tüketimi (gr)		1093.59
Ayran tüketimi (ml)		
≤500	27	34.62
501-1500	27	34.62
≥ 1501	24	30.77
Ortalama aylık ayran tüketimi (lt)		1037.18
Tereyağı Tüketimi (gr)		
≤100	23	29.49
101-250	8	10.26
≥ 251	47	60.26
Ortalama aylık tereyağı tüketimi (gr)		551.92
Yumurta Tüketimi (adet)		
≤10	23	29.49
11-50	34	43.59
≥ 51	21	26.92
Ortalama aylık yumurta tüketimi (adet)		38.23

Öğrencilerin balık eti tüketimlerine bakıldığında ise %50.00'nin aylık 500 gr'ın altında balık eti tükettiği

görülmektedir (Çizelge 2). Balık eti tüketim ortalamasının yüksek çıkmasının nedeni olarak tatlı su balıklarının tüketimi gösterilebilir. Siirt ilinde yapılan bir araştırmada bireylerin balık etini en çok ayda bir defa ve yaklaşık olarak 4,5 kg olarak tükettikleri belirlenmiştir. Ayrıca tüketicilerin %32.2'sinin akarsu balıklarını tüketmeyi tercih ettiği bildirilmiştir (Kırıcı ve ark., 2018).

Öğrencilerin % 35.90'ının 1 lt'nin altında süt tükettiği ve 7 öğrencinin süt tüketmediği saptanmıştır (Çizelge 2). Karagözlü ve ark (2005) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin %53.09'unun haftada 1-3 litre süt tükettiği saptanmıştır. Kafkas Üniversitesi öğrencilerinin içme sütü ve süt ürünleri tüketim alışkanlıklarını belirlemek üzerine yapılan bir araştırmada öğrencilerin %33'ünün süt tüketmediği, süt tüketenlerin ise %25'inin günde bir bardak süt içtiği belirlenmiştir (Çetinkaya, 2010). Gümüşhane Üniversitesi'nde yapılan benzer bir çalışmada öğrencilerin %30'unun süt tüketmediği ve %61.7'sinin günde 1 bardak süt içtiği tespit edilmiştir (Şahinöz ve Özdemir, 2017).

Ankete katılan öğrencilerin %35.90'ı 1000 gr'ın altında yoğurt, %35.90'ı 500 gr'ın altında peynir, %34.62'si 500 gr'ın altında ayran, %60.26'sı 251 gr'ın altında tereyağı tüketmektedir. Şimşek ve Açıkgöz (2011) yaptıkları çalışmada öğrencilerin %53.1'inin ayda 100 gr'dan az kahvaltılık tereyağı, %49.8'inin

haftada 250-500 gr arasında beyaz peynir tükettiğini saptamışlardır. Selçuk ve ark. (2003) tarafından yapılan bir çalışmada Yüzüncü Yıl Üniversitesi öğrencilerinin haftalık ortalama 1218.14 g yoğurt, aylık 590.29 gr kahvaltılık tereyağı, haftalık 575.79 gr otlu peynir ve 524.82 gr beyaz peynir tükettikleri bildirilmiştir.

Araştırmada öğrencilerin %43.59'u 11-50 arasında, %29.49'u 10 ve altında, %26.92'si 51 ve üzeri yumurta tüketmektedir. Ayrıca öğrencilerden 19'u tereyağı, 18'i balık, 12'si ayran, 8'i peynir, 7'si yoğurt, 3'ü kırmızı et ve 1'i tavuk eti tüketmediğini ve bu öğrencilerden bir tanesi vejetaryen olduğunu belirtmiştir. Cevger ve ark. (2008) tarafından Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi'nde yapılan benzer araştırmada öğrencilerin kişi başına günlük ortalama kırmızı et tüketim miktarı, sığır-dana etinde 34 gr, koyun-kuzu etinde 12 gr ve keçi etinde 1 g olmak üzere toplam 47 gr, kişi başına günlük ortalama beyaz et tüketim miktarı ise tavuk etinde 46 gr, balık etinde 15 gr, hindi ve diğer kanatlı etlerinde 3 g olmak üzere toplam 64 gr olarak saptandığı, içme sütü tüketiminde öğrencilerin %63.1'inin 3lt ve üzerinde süt tükettiği belirtilmiştir.

Öğrencilerin hayvansal ürün tüketimlerinin demografik özellikler ile ilişkisi olup olmadığı istatistiksel açıdan Khi-kare analizi ile incelenmiştir. Cinsiyet ile yumurta tüketiminde gruplar arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur (Çizelge 3).

Çizelge 3. Cinsiyete göre hayvansal ürün tüketimleri

Table 3. Animal Product Consumption by Gender

Hayvansal ürünler		Cinsiyet				X ²	p-değeri
		Erkek		Kadın			
		Sayı	%	Sayı	%		
Kırmızı Et Tüketimi (gr)	≤500	14	25.45	8	34.78	2.764	0.251
	501-1500	28	50.91	7	30.43		
	≥ 1501	13	23.64	8	34.78		
Tavuk Eti Tüketimi (gr)	≤1000	33	60.00	11	47.82	3.268	0.195
	1001-2000	9	16.36	2	8.70		
	≥ 2001	13	23.64	10	43.48		
Balık Eti Tüketimi (gr)	≤500	31	56.36	8	34.78	3.049	0.218
	501-1500	15	27.27	9	39.13		
	≥ 1501	9	16.36	6	26.09		
Süt Tüketimi (Lt)	≤1	21	38.18	7	30.43	0.775	0.855
	1.1-2	15	27.27	6	26.08		
	2.1-3	7	12.73	3	13.04		
	≥ 3.1	12	21.81	7	30.43		
Yoğurt Tüketimi (gr)	≤1000	23	41.82	5	21.74	3.226	0.199
	1001-2000	15	27.27	10	43.48		
	≥ 2001	17	30.91	8	34.78		
Peynir Tüketimi (gr)	≤500	21	38.18	7	30.43	0.601	0.740
	501-1500	17	30.91	9	39.13		
	≥ 1501	17	30.91	7	30.43		
Ayran tüketimi (ml)	≤500	22	40.00	5	21.74	2.473	0.290
	501-1500	17	30.91	10	43.48		
	≥ 1501	16	29.09	8	34.78		
Tereyağı Tüketimi (gr)	≤100	17	30.91	6	26.09	1.822	0.402
	101-250	4	7.27	4	17.39		
	≥ 251	34	61.81	13	56.52		
Yumurta Tüketimi (adet)	≤10	15	27.27	8	34.78	15.017	0.001*

Buna göre kadınlarda yumurta tüketimi daha fazladır. Yumurta tüketiminde bağımlılık katsayısı ise 0.402 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca ailenin aylık geliri ile kırmızı et tüketiminde (X^2 : 10.988, $p=0.024$), ailenin aylık geliri ile tavuk eti tüketiminde (X^2 : 11.239, $p=0.027$), babanın eğitim düzeyi ile süt tüketiminde (X^2 : 34.070, $p=0.030$) gruplar arasındaki farklılık istatistiki açıdan anlamlı bulunmuştur. Ailenin aylık geliri arttıkça kırmızı et ve tavuk eti tüketimi artmaktadır. Babanın eğitim düzeyi arttıkça süt tüketimi artış göstermektedir. Ailenin aylık geliri ile kırmızı et tüketimi arasındaki bağımlılık katsayısı 0.36, ailenin aylık geliri ile tavuk eti tüketimi arasındaki bağımlılık katsayısı 0.37, babanın eğitim düzeyi ile süt tüketimi arasındaki bağımlılık katsayısı 0.55 olarak hesaplanmıştır. Hane geliri arttıkça ayda satın alınan ortalama kırmızı et miktarı da artmaktadır. Sarıözkan ve ark. (2007) yaptıkları çalışmada, erkek öğrencilerin sığır-dana eti, tavuk eti ve yumurtayı daha fazla tükettiği, buna karşın kızların da balık eti ve içme sütü tüketimine öncelik verdiğini tespit etmişlerdir.

Öğrencilerin ailelerinin gelir dağılımı itibariyle kırmızı et, beyaz et, balık eti ile yumurta tüketim düzeyleri analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, ailesi 3500 TL'den az gelire sahip öğrencilerin aylık kırmızı et tüketiminin 940.38 gr, tavuk eti tüketiminin 1665.38 gr, balık eti tüketiminin 807.69 gr, yumurta tüketiminin 25.92 adet olduğu saptanmıştır. Ailesi 3501-5000 TL arasında gelire sahip öğrencilerin aylık kırmızı et tüketiminin 1022.27 gr, tavuk eti tüketiminin 1779.55 gr, balık eti tüketiminin 768.18 gr, yumurta tüketiminin 38.55 adet olduğu tespit edilmiştir. Ailesi 5001 TL'den fazla gelire sahip öğrencilerin aylık kırmızı et tüketiminin 1550.00 gr, tavuk eti tüketiminin 2229.17 gr, balık eti tüketiminin 1075.00 gr, yumurta

tüketiminin 55.17 adet olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4). Kruskal Wallis testine göre kırmızı et tüketimi ve yumurta tüketimi açısından gelir düzeyi grupları arasındaki farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. Buna göre ailelerin gelir düzeyi arttıkça öğrencilerin aylık kırmızı et ve yumurta tüketimi artmaktadır. (Çizelge 4). Şentürk (2011) yaptığı çalışmada Ondokuz Mayıs Üniversitesi Veteriner Fakültesi öğrencilerinin hayvansal ürün tüketim harcamalarının aile ve bireysel gelire önemli ölçüde değiştiğini saptamıştır. Öğrencilerin % 65'inin ortalama 1353 TL ve altında aile gelirine sahip olduğunu ve bu gruptaki öğrencilerin günlük 3.8 ila 7.3 TL'lik hayvansal ürün tüketiminde bulduklarını tespit etmiştir. Bu nedenle öğrencilerin yoğurt, tavuk eti, peynir ve yumurta gibi nispeten daha uygun fiyatlı hayvansal ürünleri daha fazla tükettiklerini bildirmiştir.

Öğrencilerin işlenmiş hayvansal ürün tüketimine ilişkin bilgiler Çizelge 5'te sunulmuştur. Ortalama işlenmiş hayvansal ürün tüketim değerleri 0.30-0.97 kg arasında değişmektedir. Bununla birlikte, 50 öğrenci şnitzel, 48 öğrenci pastırma, 41 öğrenci nugget, 47 öğrenci sosis, 37 öğrenci salam, 21 öğrenci sucuk, 8 öğrenci döner tüketmediğini ifade etmiştir. Ankara Üniversitesinde yapılan çalışmada Veteriner Fakültesi intern öğrencilerinin %45.1'inin 250gr ve altında sucuk, %41.0'inin 250 gr ve altında salam, %46.7'sinin 251-499 gr arasında köfte tükettiği tespit edilmiştir (Cevger ve ark., 2008).

Araştırmada, öğrencilerin hayvansal ürün satın alırken dikkate aldıkları faktörler incelenmiştir. Öğrencilerin hayvansal ürün satın alırken en fazla dikkate aldıkları faktörler, sırasıyla 4.47, 4.37 ve 4.28 ortalama puan ile hijyen, tazelik ve kokusudur (Çizelge 6).

Çizelge 4. Öğrencilerin ailelerinin gelir dağılımına göre bazı hayvansal ürün tüketimleri

Table 4. Some Animal Product Consumption According to The Income Distribution of Students' Families

Gelir düzeyi	Kırmızı et tüketimi	Beyaz et tüketimi	Balık eti tüketimi	Yumurta tüketimi
≤3500 TL	940.38	1665.38	807.69	25.92
3501-5000 TL	1022.27	1779.55	768.18	38.55
≥ 5001 TL	1550.00	2229.17	1075.00	55.17
X^2	9.888	1.066	2.328	10.077
P değeri	0.007*	0.587	0.312	0.006*

Çizelge 5. Öğrencilerin aylık ortalama işlenmiş hayvansal ürün tüketimi

Table 5. Monthly Average Processed Animal Product Consumption of Students

İşlenmiş hayvansal ürünler	Minimum	Maksimum	Std. Sapma	Ortalama
Nugget tüketimi (kg)	0.00	2.00	0.61	0.41
Döner tüketimi (kg)	0.00	2.00	0.71	0.76
Şinitzel tüketimi (kg)	0.00	3.00	0.70	0.39
Sucuk tüketimi (kg)	0.00	3.00	0.10	0.97
Salam tüketimi (kg)	0.00	2.00	0.40	0.30
Sosis tüketimi (kg)	0.00	2.00	0.45	0.26
Pastırma tüketimi (kg)	0.00	0.25	0.06	0.09

Çizelge 6. Öğrenciler hayvansal ürün satın alırken dikkate aldıkları faktörler**Table 6.** Factors That Students Consider When Purchasing Animal Products

Faktörler	En az (1)		Az (2)		Orta (3)		Çok (4)		En çok (5)		Ort.
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
Fiyat	3	3.85	13	16.67	18	23.08	22	28.21	22	28.21	3.60
Tazelik	2	2.56	3	3.85	7	8.97	18	23.08	48	61.54	4.37
Hijyen	2	2.56	5	6.41	3	3.85	12	15.38	56	71.79	4.47
Yerli olması	6	7.69	18	23.08	19	24.36	13	16.67	22	28.21	3.35
Rengi	2	2.56	10	12.82	11	14.10	21	26.92	34	43.56	3.96
Kokusu	1	1.28	4	5.13	12	15.38	16	20.51	45	57.69	4.28
Organik olması	4	5.13	5	6.41	16	20.51	20	25.64	33	42.31	3.94

Ankete katılan öğrencilerin %29.49'u haftada 1, %24.36'sı 15 günde 1, %21.79'u haftada 2-3 kere hayvansal ürün satın almaktadır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu (%48.19) hayvansal ürün satın alma yeri olarak süper/hiper marketleri tercih etmektedir (Çizelge 7).

Çizelge 7. Öğrencilerin hayvansal ürün satın alma sıklığı ve satın alma yerleri**Table 7.** Frequency of Animal Purchases and Purchase Locations of Students

		Sayı		%	
		Sayı	%	Sayı	%
Hayvansal ürün satın alma sıklığı	Ayda bir	4	5.13		
	Özel günlerde	10	12.82		
	15 günde 1	19	24.36		
	Haftada 1	23	29.49		
	Haftada 2-3	17	21.79		
	2 ayda 1	3	3.85		
3 ayda 1	2	2.56			
Hayvansal ürün satın alma yeri*	Kasap	30	36.14		
	Süper/Hiper market	40	48.19		
	Market	6	7.23		
	Kendisi kesiyor	7	8.43		

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

SONUÇ

Anket yapılan öğrencilerin %70.51'i erkek, ortalama yaşı 20.99'dur. Öğrencilerin ailelerinin ortalama aylık geliri 5893.06 TL, öğrencilerin ortalama aylık geliri ise 907.75 olarak saptanmıştır. Ortalama aylık hayvansal ürün harcaması ailelerin 660.95 TL, öğrencilerin ise 198.26 TL olarak bulunmuştur. Öğrencilerin aylık ortalama hayvansal ürün tüketimleri incelendiğinde; 1.14 kg kırmızı et, 1.80 kg tavuk et, 0.87 kg balık eti, 2.38 lt süt ve 38 adet yumurta tükettikleri saptanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre kadınlarda yumurta tüketimi daha fazladır. Ayrıca ailenin aylık geliri ile kırmızı et tüketimi ve tavuk eti tüketiminde gruplar arasındaki farklılık ve babanın eğitim düzeyi ile süt tüketiminde gruplar arasındaki farklılık istatistikî açıdan anlamlı bulunmuştur. Buna göre ailenin aylık geliri arttıkça kırmızı et ve tavuk eti tüketimi, babanın eğitim düzeyi arttıkça süt tüketimi artış göstermektedir. Araştırmada ailesi 3500 TL'den az gelire sahip

öğrencilerin aylık kırmızı et tüketiminin 940.38 gr, tavuk eti tüketiminin 1665.38 gr, balık eti tüketiminin 807.69 gr, yumurta tüketiminin 25.92 adet olduğu saptanmıştır. Araştırma sonuçları, öğrencilerin gelir düzeyi ile kırmızı et tüketimi ve yumurta tüketimi arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir ($p < 0.05$). Buna göre ailelerin gelir düzeyi arttıkça öğrencilerin aylık kırmızı et ve yumurta tüketimi artmaktadır.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin hayvansal ürün tüketimleri yeterli değildir ve tüketim miktarı gelir düzeyine bağlı olarak değişmektedir. Bu nedenle hayvansal ürün tüketimini iyileştirmeyi amaçlayan hedeflerin başarılı olmasını sağlamak için öncelikle, kişi başına gelir düzeyinin düşük olması sorunu çözümlenmelidir.

Öğrencilerin sağlıklı ve dengeli beslenmesini sağlamak için hayvansal ürün tüketimlerinin artırılmasını sağlamak adına hayvansal ürünlerin besin değeri konusunda bilinçlendirme programları veya seminerler düzenlenebilir. Diğer taraftan, hayvansal ürün fiyatlarının yüksek olması nedeniyle gelir düzeyi düşük öğrencilerin tüketimleri de düşük seviyede kalmaktadır. Hayvansal ürünlerin fiyatlarının düşürülmesi için üretim maliyetlerinde oldukça büyük pay alan yem masraflarını azaltıcı adımlar atılmalıdır. Bu noktada çayır-mera alanlarının nicelik-nitelik yönünden iyileştirilmesi ve yönetimi ve yem bitkilerine sağlanan desteğin sürdürülmesi önem taşımaktadır (Saygın ve Demirbaş, 2017).

Araştırmada öğrencilerin daha çok süper/hiper marketlerden hayvansal ürün satın aldıkları ve hayvansal ürün satın alırken en fazla dikkate aldıkları faktörler hijyen, tazelik ve ürünün kokusu olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle hayvansal ürün satışında hijyen, tazelik konularına daha çok dikkat edilmesi gerektiği söylenebilir.

Bu çalışmanın sonuçları, hanehalkı gelirlerinin artmasının hayvansal ürünlerinin tüketimini artıracağını ve bunun da beslenme durumlarını iyileştireceğini ortaya koymaktadır. Hayvansal ürün tüketimi

yalnızca aile gelirine değil, ayrıca ürünlerin fiyatları ve bulunabilirliği, tüketicilerin sosyal durumları, zevk ve tercihleriyle de ilgilidir. Bu faktörlerin hayvansal ürün

tüketimi üzerine etkilerini araştıran çalışmalar yapılmaktadır ancak daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır.

KAYNAKLAR

- Armağan, G. ve Özdoğan, M. 2005. Ekolojik Yumurta ve Tavuk Etinin Tüketim Eğilimleri ve Tüketici Özelliklerinin Belirlenmesi. *Hayvansal Üretim*, 46(2): 14-21.
- Baysal, A. 2019. Genel Beslenme. Hatiboğlu Yayıncılık, 278 s.
- Cevger, Y., Aral, Y., Demir, P. ve Sarıözkan, S., 2008. Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi intern öğrencilerinde hayvansal ürünlerin tüketim durumu ve tüketici tercihleri. *Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 55:189-194.
- Çetinkaya, A. 2010. Kafkas Üniversitesi öğrencilerinin içme sütü ve süt ürünlerini tüketim alışkanlıklarının belirlenmesi. *Atatürk Üniversitesi Veteriner Bilimleri Dergisi*, 5 (2): 73-84.
- Ercan, O. ve Şahin, A. 2016. Kahramanmaraş Kent Merkezinde balık eti tüketim analizi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Doğa Bilimleri Dergisi*, 19(1):51-65.
- Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO), Food Balance, <http://www.fao.org/> (Erişim Tarihi: Ocak 2020)
- Gokdoğan, O. ve Baran, M.F. 2019. Determination of energy usage efficiency in egg chicken reared, Feb -Fresenius Environmental Bulletin, 28(11):8460-8465.
- Hanedar, C., Ünal, T. ve Kızılaslan, N. 2015. GOÜ Ziraat Fakültesi öğrencilerinin bakış açısıyla kırsal turizm. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 32(2): 86-99.
- İkikat Tümer, E., Akbay, C., Koşum, T. ve Ünal, S.A. 2016. Kahramanmaraş ili kent merkezinde tavuk eti tüketim alışkanlıkları ve tüketimi etkileyen faktörler. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Doğa Bilimleri Dergisi*, 19(4): 433-437.
- İskender, H., Kanbay, Y. ve Özçelik, E. 2015. Artvin Çoruh Üniversitesi öğrencilerinin tavuk eti tüketim tercihleri. *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Veteriner Dergisi*, 29 (1): 09-13.
- Kan, A. ve Direk, M. 2004. Course of red meat prices in the Konya Province. *Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 18(34): 35-40.
- Karagözlü, N., Karagözlü, C., Karaca, S. ve Eren, S. 2005. Üniversite öğrencilerinde süt ve ürünleri tüketim alışkanlıkları ve beslenme bilinçleri üzerine bir araştırma: Celal Bayar Üniversitesi Mühendislik Fakültesi örneği. *Celal Bayar Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 1(2): 101-108.
- Karakaya, E. ve Akbay, C. 2013. İstanbul ilinde tüketicilerin süt ve süt ürünleri tüketim alışkanlıkları. *Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 27(1):65-77.
- Karakaya, E. ve İnci, H. 2014. Bingöl ili Merkez ilçesi hane halkının kanatlı eti tüketim tercihleri. *Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 28(1): 53-64.
- Karlı, B. ve Bilgiç, A. 2007. Factors affecting meat and meat products consumption quantities in Sanlıurfa province. *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 20(1):127-136.
- Kırıcı, M., Çam, O. ve Karakaya, E. 2018. Siirt ili kent merkezinde balık eti tüketim yapısı ve tüketicilerin satın alma eğilimlerinin belirlenmesi. *Akademik Ziraat Dergisi* 7(2):227-236.
- Kızılaslan, H. ve Gülaç, Z.N. 2012. Sivas ili Hafik ilçesi tarım işletmelerinde toprak analizi uygulamalarının benimsenmesi ve yayılması üzerine bir araştırma. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, 1(2012): 63-77.
- Kızılaslan, H. ve Nalinci, S. 2013. Amasya ili Merkez ilçedeki hanehalkının kırmızı et tüketim alışkanlıkları ve kırmızı et tüketimini etkileyen faktörler, *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, 3 (2013): 76-99.
- Mızrak, C., Durmuş, İ., Kamanlı, S., Erdoğan Demirtaş, Ş., Kalebaşı, S., Karademir, E. ve Doğu, M. 2012. Determination of egg consumption and consumer habits in Turkey. *Turkish Journal of Veterinary and Animal Sciences*, 36(6): 592-601.
- Newbold, P., 1995. *Statistics for Business and Economics*. Prentice-Hall, New Jersey.
- Özcan, T. ve Baysal, S. 2016. Vejetaryen beslenme ve sağlık üzerine etkileri. *Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 30(2):101-116.
- Özyürek, S., Çebi, K., Türkyılmaz, D., Esenbuğa, N., Dağdelen, Ü. ve Yaprak, M., 2019. Erzincan İlinde kırmızı et tüketim alışkanlıkları ve tüketicilerin ithal kırmızı ete bakış açılarının değerlendirilmesi. *Erzincan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 12(1): 263-273.
- Sarıözkan, S., Cevger, Y., Demir, P. ve Aral, Y. 2007. Erciyes Üniversitesi Veteriner Fakültesi öğrencilerinin hayvansal ürün tüketim yapısı ve alışkanlıkları. *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 16(3) 171-179.
- Saygın, Ö. ve Demirbaş, N. 2017. Türkiye’de Kırmızı Et Sektörünün Mevcut Durumu ve Çözüm Önerileri, *Hayvansal Üretim*, 58(1): 74-80.
- Saygın Alparslan, Ö. ve Demirbaş, N. 2019. Sağlık meslek mensuplarının kırmızı et ve işlenmiş kırmızı et tüketim tercihleri, *Hayvansal Üretim*, 60 (2): 105-110.
- Selçuk, Ş., Tarakçı, Z., Şahin, K. ve Çoşkun, H. 2003. Yüzyüncü Yıl Üniversitesi lisans öğrencilerinin süt ürünleri tüketim alışkanlıkları. *Tarım Bilimleri Dergisi*, 13(1): 23-31
- Şahinöz, S. ve Özdemir, M. 2017. Üniversite öğrencilerinin süt ve süt ürünleri tüketim alışkanlıkları ve etkileyen faktörler. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(4): 106-112.
- Şentürk, B. 2011. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Veteriner Fakültesi öğrencilerinin hayvansal ürün tüketim harcamalarının analizi. *Veteriner Hekimler Derneği Dergisi*, 82(2): 71-78.
- Şimşek, B., Açıkgöz, İ. 2011. Üniversite öğrencilerinin süt ürünleri tüketim alışkanlıklarının değerlendirilmesi. *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(2): 57-62.
- Taşkın, T., Engindeniz, S., Gbadamonsi, A.A., Kandemir, Ç. ve Koşum, N. 2020. Gençlerin kırmızı et tüketim tercihlerinin analizi: Ege Üniversitesi öğrencileri örneği. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 57 (1):63-71.
- Türkiye Beslenme Rehberi 2015 (TÜBER). T.C. Sağlık Bakanlığı. Türkiye Halk Sağlığı Kurumu. Yayın No:1031. Ankara.
- Tüzemen, E. 2012. Konya ili Selçuklu ilçesinde kırmızı et tüketim alışkanlığı ve buna etki eden faktörlerin belirlenmesi, *Yüksek Lisans Tezi*, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Yılmaz, E., Oraman, Y. ve Yılmaz, İ. 2012. Ekonomik krizin Tekirdağ ilindeki tüketicilerin et ve et ürünleri tüketim tutum ve davranışlarına olan etkileri, 10. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, 5-7 Eylül 2012, Konya.